

Karel Müller

Genealogické sbírky v Zemském archivu v Opavě

K nejužívanějším archiváliím ve všech typech státních archivů naší republiky patří bezpochyby prameny rodopisné povahy. Ve státní oblastních archivech jsou to především sbírky církevních matrik, patří sem však také různé genealogické sbírky, které v průběhu věků shromáždili různí historici a vlastivědní pracovníci at' již k vlastnímu rodu či rodině, tak i k různým šlechtickým i občanským rodům působícím na teritoriu jejich badatelského zájmu. Některé z těchto sbírek jsou chronicky známé a často využívané - např. Wunschwitzova ve Státním ústředním archivu nebo Vratislavova v Archivu Národního muzea - jiné zatím zájmu badatelů unikají či dokonce leží dosud odborně nezpracované v archivních depozitářích. V našem seriálu se pokusíme představit genealogické sbírky uchovávané v Zemském archivu v Opavě a v jeho olomoucké pobočce. Jak ukáží popisy jednotlivých fondů, nepůjde zdaleka jen o genealogické materiály zaměřené na oblast dnešního českého Slezska a severní Moravy. Prostřednictvím svých zpracovatelů se zde ocitly písemnosti se vztahem ke genealogii nejrůznějších rodů z území celého našeho státu a v mnoha případech i z okolních států. V našem přehledu dáme pochopitelně přednost těm, které mají širší záběr a badatelské využití, nebo které jsou v něčem atraktivní a zajímavé.

Vůbec nejstarší sbírkou Zemského archivu v Opavě s cíleně shromažďovanými genealogickými výpisy je písemná pozůstalost **Františka Tiller**a, která byla zemským výborem slezským zakoupena již v roce 1866. Tiller se narodil 27. 2. 1810 v Opavě jako nemanželské dítě Anny Herderové, provdané teprve 13. 2. 1820 za Ferdinanda Tilleru. Po nedokončených studiích na filozofické fakultě ve Vídni nastoupil v roce 1833 jako registrátor u zemského práva opavsko-krnovského knížectví. Dne 18. 1. 1846 se v Opavě oženil s Karolinou Zieglerovou. Aktivně se zúčastnil revolučního roku 1848, za což byl proskribován a následně též musel změnit zaměstnání. V roce 1850 nastoupil k opavskému bernímu ředitelství, odkud v roce 1855 přešel na zemské finanční ředitelství do Prahy. Zde však již 6. 5. 1856 zemřel. Za svého působení v Opavě se Tiller intenzivně zajímal o dějiny opavského a krnovského knížectví, začal pořádat slezský stavovský archiv, který se tehdy nacházel ve velmi špatném stavu. Výsledkem jeho práce byla sbírka opisů mnoha set listin k historii Opavska od 11. do počátku 18. století, trvalé hodnoty, neboť obsahuje též listiny dnes ztracené. K dějinám opavského a krnovského knížectví Tiller publikoval několik časopiseckých a novinových článků. Z genealogického zřetele je významné, že se Tiller také zabíral myšlenkou sepsat monografii o pánech z Kravař, jakožto významném panském rodu, který významně poznamenal osudy Opavska a přilehlé částí severní Moravy v období vrcholného středověku. K tomuto předsevzatému, ovšem nerealizovanému úkolu shromáždil Tiller regesta 279 listin z let 1226 - 1459, která dnes tvoří samostatný svazek jeho písemné pozůstalosti. Jde sice pouze o materiál k jednomu rodu, je třeba jej považovat za základ genealogických sbírek opavského zemského archivu.

Své zkušenosti a znalosti opavského zemského archivu mohl ještě před svým odchodem do Prahy Tiller předat jiné významné osobnosti, jejíž rozsáhlé výpisky ke genealogii českých, moravských a slezských šlechtických rodů jsou dnes uloženy v opavském archivu. Byl jí **Leopold Svoboda**, který se v roce 1853 stal koncipistou u zemské vlády slezské. Narodil se 25.3.1823 ve Skutči, vystudoval filozofii a práva na pražské univerzitě a krátce pak působil jako učitel. V roce 1850 však nastoupil službu státního úředníka. S Tillerovou pomocí začal Svoboda získávat první informace z opavského zemského archivu, který se pak stal základním zdrojem pro jeho pozdější odbornou historickou práci. Na Svobodovo zaměření na šlechtickou genealogii měl nepochybně vliv také známý rodopisec a heraldik Antonín Rybička, rovněž skutečský rodák, s nímž se Svoboda stýkal ve Vídni za svého dočasného působení na ministerstvu vnitra v letech 1855 - 1857. Po svém návratu do Opavy se stal Svoboda místodržitelským sekretářem, řídil práci různých zemských komisí. Pro své jazykové nadání - ovládal vedle češtiny a němčiny též francouzštinu, angličtinu, italštinu, španělštinu a také všechny slovanské jazyky užívané na území monarchie - byl dlouhá léta rovněž úředním překladatelem. V roce 1868 byl Svoboda jmenován vládním radou a 17. 4. 1873 jej císař povýšil do šlechtického sta-

vu s predikátem "šlechtic z Fernova". Byl dvakrát ženat, poprvé s Rosou Dittrichovou z pražské kupecké rodiny, podruhé s Ludvíkou Zefírou šlechtičnou Savickou. Svoboda zemřel v Opavě 11. 4. 1881. V roce 1895 získala Svobodovu písemnou pozůstalost od jeho syna Eduarda Matice opavská, od níž se přes Slezské zemské muzeum dostaly písemnosti v roce 1948 do zemského archivu.

Svoboda byl velmi odborně i publikačně činný. Své práce z historického místopisu uveřejňoval v brněnském Notizen-Blattu, Památkách archaeologických a místopisných a ve Věstníku Matice opavské. Významná je jeho spolupráce s redakcí Riegrova Slovníku naučného, do něhož od III. svazku pod značkou Svob. napsal velké množství především genealogických hesel. Jako přípravný materiál shromáždil Svoboda výpisky z pramenů a literatury ke genealogii více než dvou stovek šlechtických rodů, které dnes v abecedně seřazeném souboru zaujímají jeden archivní karton. Jednotlivá hesla obsahují především regesta listin a náčrtky rodokmenů a vývodů. Osobní fond Leopolda Svobody je zpřístupněn moderním strojopisným inventářem, v němž badatel najde jmenný přehled všech takto zpracovaných šlechtických rodů.

Leopold Svoboda

Karel Müller

Genealogické sbírky v Zemském archivu v Opavě (2.část)

V našem třídílném seriálu o genealogických sbírkách opavského zemského archivu se tentokrát zaměříme na jeden osobní fond, který je sice méně známý, zato ale velmi zajímavý pro badatele z jižních Čech. Jde o genealogické doklady, které pro svůj šlechtický rod shromáždil **Mořic Daublebský ze Šterneka**.

Mořic Daublebský ze Šterneka (Daublebsky von Sterneck) se narodil 24. května 1834 na Starém Městě pražském čp. 432 v rodině JUDr. Jakuba D., zemského advokáta v Praze a jeho ženy Marie rozené Kalinové z Jäthensteina. Rodina Daublebských pocházela z měšťanského prostředí Českých Budějovic. Prvním šlechtickým předkem byl budějovický primátor Kašpar Doudlebský (cca 1554 - 1631), který byl 1. 7. 1620 nobilitován s predikátem „ze Šterneka“. V nobilitačním diplomu chybně uvedené příjmení Daublebsky si pak členové rodiny podrželi i v dalších generacích, kdy se rozdělili na větev budějovickou, moravskou, korutanskou a pražskou. Mořic D. pocházel z linie pražské, založené budějovickým primátorem Františkem D. (1750 - 1815), Mořicovým dědečkem. Po absolvování staroměstského akademického gymnázia studoval v letech 1845 - 1852

M. S. Moriz Daublebsky Ritter von Sterneck,
f. u. l. geheimer Rath etc.

na Vojenské akademii ve Vídeňském Novém Městě. Stejně jako jeho mladší bratři Jindřich a Robert nastoupil strmou vojenskou kariéru, která jej přes účast na válečných taženích v 50. a 60. letech 19. století vynesla do funkce velitele Válečné akademie v letech 1881 - 1885, zástupce náčelníka generálního štábu a v r. 1891 vojenského velitele Vídně. V roce 1890 se stal majitelem 35. pěšího pluku, který nadále nesl jeho jméno. Mořic D. byl penzionován v r. 1893

v hodnosti polního zbrojmistra. Žil pak na penzi ve Vídni I. na Franzensring 24. Zemřel u své dcery v tyrolském Jenbachu 18. října 1917 a pohřben byl v rodinné hrobce ve Vídni (Neustift a. W. - XVIII. okres).

V průběhu své vojenské kariéry získal Mořic D. řadu vyznamenání, v r. 1864 obdržel řád Železné koruny III. třídy a v souvislosti s tím byl o dva roky později povýšen do rytířského stavu. V roce 1891 se stal císařským tajným radou a rok nato byl povýšen do stavu svobodných pánů. Mořic D. se 18. 1. 1871 oženil v Pětikostelí s Annou Amtmannovou, dcerou známého maďarského hudebníka (flétnisty) Prospera Amtmanna. Z manželství se narodily děti Mořic (ml.), Marie (nar. 13. 11. 1872 v Innsbrucku, provdaná 27. 6. 1911 ve Vídni za MUDr. Johanna Neunera, lékaře v Jenbachu) a Anna (nar. 28. 11. 1873 v Klosterneuburgu, zemřelá 18. 2. 1876 tamtéž). Mořicova manželka Anna zemřela 8. 3. 1916 ve Vídni.

Již v průběhu své aktivní vojenské činnosti se Mořic D. zajímal o dějiny válečnictví. V roce 1892 vydal knihu „Studie über Kriegsgeschichte mit Zusammenstellung über den Feldzug 1812 in Rußland“, v roce 1902 pak na základě svých vlastních zkušeností práci „Behelf für das Studium des Krieges 1866“. Hlavní pozornost však Mořic D. soustředil na dějiny svého vlastního rodu a rody s ním spřízněné. Výsledkem byla kniha „Übersicht der Familie Daublebsky-Sterneck“, připravená v rukopise v roce 1895 a následně vydaná ve Vídni v roce 1906, obsahující genealogické údaje o rodu Daublebských od konce 16. století až do počátku 20. století. K práci autor ještě v letech 1908 a 1914 připravil opravy a dodatky, které však byly rozmnoženy pouze hektografem. V rukopise zůstal druhý svazek rodové genealogie s údaji o příbuzných rodinách a rejstřík k celému dílu.

Dědicem Mořice D. se měl stát jeho nejstarší syn Mořic, narozený 25. 11. 1871 v Innsbrucku. Po absolvování vídeňské univerzity nastoupil do státních služeb, v roce 1902 se stal sekretářem zemské vlády slezské v Opavě, v roce 1911 byl jmenován okresním hejtmanem v Bílovci a později přešel na stejnou funkci do Vyškova, kde 2. března 1917 náhle zemřel a ve smrti tak svého otce o půl roku předešel. Také on projevoval určité zájmy o genealogii, jak dokládají jím sestavené obsáhlé rodokmeny evropských královských a knížecích rodů. Vdova po něm,

Ulice U Černé věže v Českých Budějovicích nesla v letech 1875 - 1945 název Šterneckova po purkmistrovi F. E. Daublebském ze Sternecku (1750 - 1815)

Marie, roz. svob. paní Salvadori von Wiesenhof (sezdání 18. 10. 1902 ve Vídni), žila po jeho smrti s dětmi (Amelií, Marií Štefanií, Annou Františkou a Mořicem) v Opavě na Kopečné (Tyršově) ul. 14. V roce 1918 bylo v souvislosti se zrušením šlechtických titulů jméno rodiny změněno na Daublebský a v roce 1926 pak na Daublebský-Sterneck. Amelie zemřela již 6. 7. 1923 v Boršicích, Marie se 22. 9. 1932 provdala v Opavě za italského konzula Dr. Carla Cesara hraběte Tornielli di Crestvolant, Anna Františka uzavřela v Opavě 22. 7. 1937 sňatek s JUDr. Karlem Vetterem von der Lilie, soudcem v rakouském Poysdorfu. Marie D. se v roce 1939 přestěhovala v Opavě do domu na Panské ul. 32 a žila zde v průběhu války. Její další osudy, stejně jako osudy syna Mořice, který byl povolán na frontu, nám nejsou známy.

Písemnou pozůstalost Mořice D. je možno považovat svým způsobem za systematicky budovaný rodinný archiv rodu Daublebských ze Sternecka, nebo alespoň jeho pražské linie. Mořic D. vedle četných výpisů z archivů shromáždil originální pí-

semnosti svých předků i potomků, počínaje dědem Františkem a konče vnuky, potomky syna Mořice. Všechny dokumenty pečlivě evidoval pod pořadovými čísly a dále zařazoval do jednotlivých složek podle vlastního genealogického schématu, v němž

každá osoba rodu byla písmenem označena podle rodové větve, římským číslem podle generace a arabským číslem pak v rámci ní. Takto jsou všechny osoby evidovány v tištěné genealogii rodu, podle které je možno též v materiálu vyhledávat. Samostatné složky zakládal také pro všechny sňatky spřízněné rodiny, mezi nimiž dominují písemnosti (včetně ověřených opisů nobilitačních diplomů) Kalinů z Jäthensteina. Obsah složek pro starší generace rodu Daublebských tvoří převážně opisy archiválií z budějovického a jiných archivů. Jsou zde výpisy z budějovických městských knih, otisky prací archiváře Reinholda Huyera k dějinám Českých Budějovic a samozřejmě též ověřené opisy nobilitačních diplomů. Mezi tím vynikají dokumenty k životu českobudějovického purkmistra Františka Daublebského. Poměrně početné složky mladších členů rodu včetně Mořice D. a jeho sourozenců obsahují matriční doklady, opisy testamentů, svatební, promoční a úmrtní oznámení, řádové diplomy, korespondenci, výstřížky z novin a úředních tisků, fotografie apod.

Do složek založených pro své vnuky vložil Mořic D. telegramy s oznámením o jejich narození, první písemné a kresebné projevy. Nejbohatší je pochopitelně složka vlastního původce fondu, která dokonale ilustruje jeho osobní život i služební kariéru. Bohužel nezvěstné jsou originály Mořicových diplomů pro rytířský stav a stav svobodných pánů a diplomy s udělením Řádu železné koruny a Řádu Leopoldova, které byly zjevně uchovávány mimo složky. Velký soubor řádových diplomů se zachoval také v případě Mořicova bratra Heinricha, který to došlhl do hodnosti generálmajora. Písemnosti jsou psány převážně v německém, částečně však také v českém, maďarském, italském a latinském jazyce.

Karel Müller

Genealogické sbírky v Zemském archivu v Opavě (3. část)

Josef Zukal - „slezský Zikmund Winter“

Z celé škály osobních fondů, uložených v Zemském archivu v Opavě, je snad nejznámější písemná pozůstalost slezského historika Josefa Zukala, využívaná již takřka celé století zájemci o dějiny Slezska a zvláště Opavska. Svou cenu má však také pro genealogy.

Josef Zukal se narodil 8. března 1841 v Rozstání na Hané. V Kroměříži absolvoval piaristické gymnázium, následovala univerzitní studia ve Vídni, po nichž v roce 1864 přišel Zukal na opavskou německou reálku. Zde pak působil až do svého penzionování v roce 1899. O deset let později opustil Zukal natrvalo Opavu a přestěhoval se do Kroměříže, kde 8. května 1929 zemřel. Během svého opavského působení se Josef Zukal vypracoval ve vynikajícího znalce slezského zemského archivu. Studoval také v archivech jiných, zvláště ve státním archivu ve Vratislavi a v arcibiskupském archivu v Kroměříži. Zukalovy drobné historické črty z dějin Opavska zvláště v předbělohorském období vycházely nejprve na stránkách Opavského Týdeníku, pro rozsáhlejší studie mu později vítané publikační možnosti poskytly Věstník Matice opavské, založený v roce 1878, a od počátku 20. století pak Zeitschrift für Geschichte und Kulturgeschichte Österreichisch-Schlesiens. V roce 1912 vydal Zukal svou nejznámější knížku „Paměti opavské“, soubor starších novinových příspěvků k dějinám opavského a krnovského knížectví, které upravil a doplnil poznámkovým aparátem. Vrchol Zukalova vědeckého úsilí však představuje bezesporu kniha „Slezské konfiskace 1620 – 1630. Pokutování provinilé šlechty v Krnovsku, Opavsku a Osoblažsku po bitvě bělohorské a po vpádu Mansfeldově“, kterou vydala Česká akademie v Praze v roce 1916. Již dva roky předtím byl ostatně Zukal poctěn členstvím pražské Královské české společnosti nauk. Josef Zukal spolu s Vincencem Praskem položil základy moderního českého dějepisectví ve Slezsku a díky svému úctyhodnému a obsahově bohatému dílu si již za svého života vysloužil označení „slezský Zikmund Winter“.

Zemský archiv v Opavě dnes

V rámci přípravy svých studií a článků pořídil Zukal v archivech ohromné množství výpisků, které dnes tvoří jádro jeho písemné pozůstalosti. Tato archivní excerpta již v roce 1922 zakoupila slezská zemská správní komise pro opavský zemských archiv. Na tisících lístcích, svázaných dnes do takřka stovky knížek osmerkového formátu, defilují dějiny Opavska a Krnovska 15. – 18. století ve formě výpisků z nejrůznějších typů archivních pramenů. Genealogy vedle jmenných rejstříků sestavených k zemským deskám musí zaujmout zvláště tři soubory. Skutečnou pokladnicí informací je 14 svazků excerpt k rodopisu a dějinám šlechtických rodin v této části Slezska. Rody jsou seřazeny abecedně, výpisky jsou obvykle vedeny v řeči původního pramene, jehož citace je vždy připojena. Z tohoto souboru vydatně těžil Josef Pilnáček při sestavování svých známých genealogických kompendií. Do druhé skupiny patří 19 knížek rovněž s abecedně řazenými výpisky k opavským měšťanským rodinám. Poněkud skromnějšího rozsahu jsou pak obdobně uspořádaná excerpta k činnosti kněží ve Slezsku.

Bez zajímavosti není pro genealogy ani dochovaná Zukalova korespondence. Ve fondu se nacházejí dopisy nejen s četnými archivy a vědeckými ústavy, ale také s řadou významných historiků a genealogů. Za první jmenujme třeba brněnského Františka Hrubého, vrtislavského Colmara Grünhagena či Zdeňka Nejedlého, za druhé pak například faráře Konrada Blažka, autora slezských svazků „nového Siebmachera“, nebo Antonína Rybičku. Řadu pozoruhodných genealogických informací lze nalézt též v četných dopisech příslušníků šlechtických rodů, kteří se na Zukala obraceli většinou v záležitostech svých rodokmenů.